Slachta Margit Nemzeti Szociálpolitikai Intézet

KOMMUNIKÁCIÓ ÉP ÉS FOGYATÉKOSSÁGGAL ÉLŐ EMBEREK KÖZÖTT– fókuszban a látássérült személyek

A Taigetosztól az ésszerű alkalmazkodásig

EFOP-3.8.2-16-2016-00001 ÉS A VEKOP-7.5.1-16-2016-00001 AZONOSÍTÓSZÁMÚ, SZOCIÁLIS HUMÁN ERŐFORRÁS FEJLESZTÉSE CÍMŰ KIEMELT PROJEKT

„MINEK NEVEZZELEK?” – A FOGYATÉKOS EMBEREKKEL KAPCSOLATOS SZÓHASZNÁLATRÓL

Ajánlott és kerülendő kifejezések

Ajánlott, elfogadott kifejezések	Kerülendő, sértő kifejezések
jelzős szerkezetek használata pl. fogyatékos ember, fogyatékossággal élő személyek	főnévként való megnevezés pl. fogyatékosok, fogyatékossággal élők fogyatékkal élő!!!, hibás
ép emberek	egészséges, normális, fogyatékossággal nem élő
vak, aliglátó, gyengénlátó látássérült (gyűjtőfogalom)	világtalan, csökkentlátó, látáskárosult, látásában korlátozott, látásfogyatékos
siket, nagyothalló hallássérült (gyűjtőfogalom)	süket, süketnéma
mozgássérült, mozgáskorlátozott végtaghiányos kerekesszéket használó / kerekesszékkel közlekedő négyvégtagbénult, tetraplég	rokkant, nyomorék, kacskakezű, tolószékhez kötött, bicebóca, béna, féllábú

„MINEK NEVEZZELEK?” – A FOGYATÉKOS EMBEREKKEL KAPCSOLATOS SZÓHASZNÁLATRÓL

Ajánlott, elfogadott kifejezések	Kerülendő, sértő kifejezések
értelmileg akadályozott értelmi fogyatékos	szellemi fogyatékos, mentálisan retardált, debil, idióta, hülye, csökkentértelmű, „képezhetetlen idióta”
autizmus spektrumzavarral élő, autizmussal élő autista?	autizmusban szenvedő, az autizmus áldozata
beszédfogyatékos	beszédhibás
pszichoszociális fogyatékossággal élő	pszichiátriai beteg, elmebeteg, bolond
többségi iskola	normál iskola
kerekesszék	tolókocsi, rokkantkocsi, kerekeskocsi
akadálymentes parkoló	mozgássérült parkoló, rokkant parkoló
akadálymentes mosdó	mozgássérült mosdó

A FOGYATÉKOSSÁGHOZ KAPCSOLÓDÓ FONTOS FOGALMAK

Akadálymentesítés

- „Akadálymentesnek akkor tekinthető a környezet, ha annak kényelmes, biztonságos, önálló használata minden ember számára biztosított, ideértve azokat az egészségkárosodott egyéneket vagy embercsoportokat is, akiknek ehhez speciális létesítményekre, eszközökre, illetve műszaki megoldásokra van szükségük.”
- (1997. évi LXXVIII. törvény az épített környezet alakításáról és védelméről)
- Beszélünk fizikai és infókommunikációs, együttesen komplex akadálymentesítésről.

A FOGYATÉKOSSÁGHOZ KAPCSOLÓDÓ FONTOS FOGALMAK

Tévhitek az akadálymentesítésről

- jelentős többletberuházást és plusz kiadást igényel
- egy épület vagy szolgáltatás kialakítását követően, utólagosan valósítandó meg
- kimerül a fizikai környezet átalakításában, pl. liftek, rámpák beépítésében

A FOGYATÉKOSSÁGHOZ KAPCSOLÓDÓ FONTOS FOGALMAK

Egyenlő esélyű hozzáférés

"A közszolgáltatás egyenlő eséllyel hozzáférhető akkor, ha igénybevétele - az igénybe vevő állapotának megfelelő önállósággal - mindenki, különösen a mozgási, látási, hallási, mentális és kommunikációs funkciókban sérült emberek számára akadálymentes, kiszámítható, értelmezhető és érzékelhető; továbbá az az épület, amelyben a közszolgáltatást nyújtják, mindenki számára megközelíthető, a nyilvánosság számára nyitva álló része bejárható, vészhelyzetben biztonsággal elhagyható, valamint az épületben a tárgyak, berendezések mindenki számára rendeltetés szerűén használhatók és a szolgáltatások egyformán igénybe vehetők.„

(1998. évi XXVI. törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról)

A FOGYATÉKOSSÁGHOZ KAPCSOLÓDÓ FONTOS FOGALMAK

Egyetemes tervezés (design for all/universal design)

„„Egyetemes tervezés”-en a termékek, a környezet, a programok és szolgáltatások oly módon történő tervezését értjük, hogy azok minden ember számára a lehető legnagyobb mértékben hozzáférhetőek legyenek: adaptálás, vagy speciális tervezés szükségessége nélkül. Az egyetemes tervezés nem zárhatja ki a fogyatékossággal élő személyek csoportjai számára szükséges támogató-segítő eszközök és technológiák indokolt esetben történő használatát."

(A fogyatékos személyek jogairól szóló ENSZ egyezmény)

A FOGYATÉKOSSÁGHOZ KAPCSOLÓDÓ FONTOS FOGALMAK

Egyetemes tervezés

- Az a tervezési stratégia, amely már a tervezés folyamatának kezdetén figyelembe veszi a használók képességeinek különbözőségét, gyakorlásával olyan termékek jönnek létre, melyek különleges tervezési megoldások és adaptáció nélkül biztosítják a lehető legtöbb ember számára a legteljesebb és legönállóbb használhatóságot.

- Célja, hogy ne stigmatizáljuk az átlagostól eltérő igényű felhasználókat azzal, hogy speciális eszközök használatára kényszerítjük őket, hanem olyan megoldásokat hozzunk létre, melyek egyaránt megfelelnek az ép és a speciális igényű felhasználók igényeinek.

A FOGYATÉKOSSÁGHOZ KAPCSOLÓDÓ FONTOS FOGALMAK

Hátrányos megkülönböztetés, diszkrimináció

„A „fogyatékosság alapján történő hátrányos megkülönböztetés” a fogyatékosságon alapuló bármilyen különbségtételt, kizárást vagy korlátozást jelent, amelynek célja vagy hatása valamennyi emberi jog és alapvető szabadság másokkal azonos alapon történő elismerésének, élvezetének vagy gyakorlásának csorbítása vagy semmibe vétele a politikai, a gazdasági, a szociális, a kulturális, a civil élet terén, vagy bármely egyéb területen. Ez a hátrányos megkülönböztetés minden formáját magában foglalja, egyebek között az ésszerű alkalmazkodás megtagadását;”

(A fogyatékos személyek jogairól szóló ENSZ egyezmény)

A FOGYATÉKOSSÁGHOZ KAPCSOLÓDÓ FONTOS FOGALMAK

Ésszerű alkalmazkodás

„Az „ésszerű alkalmazkodás” az elengedhetetlen és megfelelő módosításokat és változtatásokat jelenti, amelyek nem jelentenek aránytalan és indokolatlan terhet, és adott esetben szükségesek, hogy biztosítsák a fogyatékossággal élő személy alapvető emberi jogainak és szabadságainak a mindenkit megillető, egyenlő mértékű élvezetét és gyakorlását;”

(A fogyatékos személyek jogairól szóló ENSZ egyezmény)

A FOGYATÉKOSSÁGHOZ KAPCSOLÓDÓ FONTOS FOGALMAK

Fogyatékosság, fogyatékos személyek

„fogyatékos személy: az, aki érzékszervi - így különösen látás-, hallásszervi, mozgásszervi, értelmi képességeit jelentős mértékben vagy egyáltalán nem birtokolja, illetőleg a kommunikációjában számottevően korlátozott, és ez számára tartós hátrányt jelent a társadalmi életben való aktív részvétel során."

(1998. évi XXVI. törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról)

A FOGYATÉKOSSÁGHOZ KAPCSOLÓDÓ FONTOS FOGALMAK

Fogyatékosság

"a fogyatékosság a fogyatékossággal élő személyek és az attitűdbeli, illetve a környezeti akadályok kölcsönhatásának következménye, amely gátolja őket a társadalomban való teljes és hatékony, másokkal azonos alapon történő részvételben."

(A fogyatékos személyek jogairól szóló ENSZ egyezmény)

A FOGYATÉKOSSÁGHOZ KAPCSOLÓDÓ FONTOS FOGALMAK

Fogyatékosság

Fogyatékosság (WHO 1980.)

- károsodás (impairment)
- fogyatékosság (disability)
- hátrány (handicap)

Egészségügyi szempontú meghatározás, központjában az egyén áll.

Új WHO meghatározás (Funkcióképesség és fogyatékosságok Nemzetközi Osztályozása, FNO, 2001.)

Kiindulópontja még mindig az egészségi állapot, de számol a társadalom hatásával és felelősségével: nem az állapot, hanem a közeg tesz fogyatékossá.

FOGYATÉKOSSÁG-MODELLEK:

Fogyatékosság-modellek

- orvosi vagy medikális - a fogyatékos ember a kezelések és juttatások passzív elfogadója
- képzési - társadalmi integráció különféle készségek elsajátítása révén
- szolgáltatói - a fogyatékos ember maga választja ki a felkínált szolgáltatások közül, amire szüksége van (önrendelkező életvitel)
- szükségleteken alapuló - alanya az állampolgár, akit az állapotának és igényeinek megfelelő szolgáltatások illetnek meg, amelyekkel képes a teljes társadalmi részvételre (jogokon alapuló)

FOGYATÉKOSSÁG-MODELLEK:

A fogyatékosság, mint társadalmi jelenség kialakulását és mértékét két tényező határozza meg

- károsodás, mely biológiai jellegű, megléte szükségszerűen korlátozza az egyén lehetőségeit
- társadalmi tényezők, pl. attitűd, fizikai és társas környezet, mellyel a társadalom fogadja a károsodott embert, és amit annak következményeinek elhárítása érdekében tesz vagy nem tesz.

A FOGYATÉKOS EMBEREK JOGAIT GARANTÁLÓ LEGFONTOSABB MAGYAR JOGSZABÁLYOK:

A fogyatékos emberek jogait garantáló legfontosabb magyar jogszabályok

- 2003. évi CXXV. Törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról
- 1998. évi XXVI. Törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról
- 2007. évi XCII. törvény a Fogyatékossággal élő személyek jogairól szóló egyezmény és az ahhoz kapcsolódó Fakultatív Jegyzőkönyv kihirdetéséről

KÖSZÖNÖM A FIGYELMET!

